

ቁጥር 62990/26/5/16
No.
ቀን 26/10/07
Date

ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት

ባህርዳር

ጉዳዩ:- የምክርቤቱን ውሳኔ ስለማሳወቅ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በ4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ መደበኛ ስብሰባው የወ/ሮ ቀለቤ ተስፋን የትርጉም ጥያቄ አስመልክቶ የክልሉ የሴቶችና ሕጻናት ጉዳይ ቢሮ ባቀረበው የሕገመንግስት ትርጉም አቤቱታ መነሻነት ከሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበውን የውሳኔ ሀሳብ ተመልክቶ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል።

የፌዴሬሽን ምክርቤትን ለማጠናከርና ሥልጣንና ተግባሩን ለመዘርዘር በወጣው አዋጅ ቁጥር 251/1993 ዓ.ም አንቀጽ 11 እና 56 ም/ቤቱ በሕገመንግስት ትርጉም ላይ የሚሰጠው ውሳኔ አጠቃላይ ውጤት እንደሚኖረውና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ወገኖችም ውሳኔውን የማክበርና የመፈጸም ግዴታ እንዳለባቸው ተደንግጓል። በዚህ መሰረት በወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ጉዳይ በየደረጃው በሚገኙ ፍርድቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በምክርቤቱ ታይቶ ሕገመንግስቱን የሚጸረር በመሆኑ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው እና ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበር ሲል ወስኗል።

በመሆኑም በወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ የትርጉም ጥያቄ ላይ ም/ቤቱ የሰጠውን የመጨረሻ ውሳኔ 5 ገጽ የተላከላችሁ ስለሆነ በውሳኔው መሰረት እንዲፈጸም እያሳሰብሁ የም/ቤቱ ጽ/ቤትም የውሳኔውን አፈጻጸም ክትትል እንዲያደርግ አስታውቃለሁ።

ግልባጭ:-

ለሕገመንግስትና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ
ለፌዴሬሽን ም/ቤት ጽ/ቤት

በፌዴሬሽን ምክርቤት

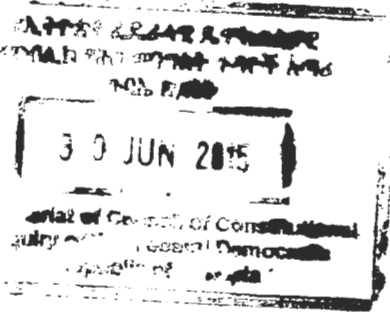
ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ
አዲስ አበባ

ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የሴቶችና ሕጻናት ጉዳይ ቢሮ

ባህርዳር

አሰላምታ ጋር
[Signature]
የፌዴሬሽን ምክርቤት ሕፈ-ጉባኤ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት 4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ

መደበኛ ስብሰባ

ሰኔ 18 ቀን 2007 ዓ.ም

አመልካች፡- ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ

ተጠሪ፡- አቶ አየልኝ ደርበው

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በአመልካች የቀረበውን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መርምሮ የሚከተለውን ሕገመንግስታዊ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

የሕገመንግስት ትርጉም እንዲሰጥበት የቀረበው ጉዳይ መነሻ የሆነው አመልካች ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ከተጠሪ አቶ አየልኝ ደርበው ጋር በ13/11/2002 ዓ.ም. የፈጸምኩት የመሬት መያዣ ውል ተገድጄ የፈጸምኩት ውል ስለሆነ እንዲፈርስልኝ በማለት ለደንቢያ ወረዳ ፍርድ ቤት አቤቱታ አቅርበው የነበረ ሲሆን የወረዳው ፍርድ ቤት አመልካች ውሉን እንድትፈርም ያልተገደደች ስለሆነ ውሉ ሲፈርስ አይገባውም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የሰሜን ጎንደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳውን ፍርድቤት ውሳኔ ያፀናው ሲሆን በውሳኔው ላይ በአመልካች የቀረበውን የሰበር አቤቱታም የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም በውሳኔው የሕግ ስሕተት የለበትም በማለት ውድቅ አድርጎ የሰበር የወረዳ ፍርድ ቤቱን ውሳኔ በማጽናት የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡አመልካችም በአማራ ብሔራዊ ክልል መንግስት የሴቶችና ወጣቶች ጉዳይ ቢሮ አማካኝነት የፍርድቤቱ ውሳኔ የሕገመንግስቱን አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 ትን በመጣስ የተሰጠ ስለሆነ የሕገመንግስት ትርጉም እንዲሰጥበት በማለት ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ አመልክተዋል፡፡

የፌዴራሉ የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበለትን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ በመመርመር መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የህዝብና የመንግስት ሀብት እንደሆነ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 ላይ ተደንግጓል፡፡በክልሉ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 133/1998 አንቀጽ 5/1/ እና በፌዴራሉ የገጠር የመሬት አስተዳደርና

አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 456/1997 በመግቢያቸው ይህንኑ በማጠናከር ደንገገዋል። መንግስት የሚያወጣቸው ሕጎችና በየደረጃው ያሉ የመንግስት አካላት የሚወስኗቸው ውሳኔዎች ሕገመንግስታዊ ዋስትና የተሰጣቸውን መብቶች በተሟላ ሁኔታ ለማስፈጸም የሚረዱ መሆን ይኖርባቸዋል።

ለፍርድቤቶቹ ውሳኔ ምክንያት የሆነው ውል በተዘዋዋሪ መንገድ የመሸጥ የመለወጥ ተግባር የተፈጸመ መሆኑን የሚያሳይ በመሆኑ ከመነሻው በሕገመንግስቱና እርሱን ተከትለው በወጡ ሕጎች አርሶ አደሩን ከመፈናቀል በመታደግ በመሬት የመጠቀም መብቱን ተግባራዊ በማድረግ ዋስትና በመስጠት የተቀመጡ ድንጋጌዎችን የሚቃረን ነው። በፌዴራሉ የገጠር የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 456/1997 አንቀጽ 8/4/ እና በክልሉ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 133/1998 አንቀጽ 19/1/ የገጠር ይዞታ መሬትን በዋስትና ማስያዝ የተፈቀደው ባለሀብት ሆኖ የገጠር ይዞታ መሬትን ለማልማት በሊዝ ይዞታ የተከራይቶን እንጂ በግብርና ስራ ተሰማርቶ የሚገኘውን ገበሬ ይዞታውን በዋስትናና በእዳ በመያዣነት እንዲያውል የሚፈቅዱ ሕጎች አለመሆናቸው በፍርድቤቶቹ ውሳኔ ያልተዳሰሰ ነጥብ ነው ካለ በኋላ ተጠሪ የአመልካችን መሬት በመያዣነት፣ አመልካችም ለተጠሪ የይዞታ መሬቷን በመያዣነት መስጠት የማትችል ስለሆነ ፍርድቤቶችም ይህን አይነት ሕገወጥ ውል ሲቀርብላቸው በራሳቸው ተነሳሽነት ውድቅ ማድረግ ሲገባቸው ይህን በማለፍ የሰጡት ውሳኔ የሕገመንግስቱን አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 የሚቃረን በመሆኑ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም የሚያስፈልገው ነው በማለት የውሳኔ ሀሳብ ለምክርቤቱ አቅርቧል።

ከዚህ በመነሳት ጉዳዩን መርምሮ የውሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ የተመራለት የምክርቤቱ የሕገመንግስት እና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ በሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ በቀረበው የውሳኔ ሀሳብ እና በምክርቤቱ ባለሙያዎች አስተያየት ላይ ከተወያየ በኋላ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስፈልገዋል በማለት ምክርቤቱ የመጨረሻ ውሳኔ እንዲሰጥበት የውሳኔ ሀሳብ አቅርቧል።

ምክርቤቱም አቤቱታውን ከቀረበው የውሳኔ ሀሳብ ጋር በማጣመር መርምሯል። እንደመረመረውም የዚህ ክርክር መነሻ አመልካች የሆኑት ፈራሽ እንዲሆን አቤቱታ ያቀረቡበትና በየደረጃው ያሉት ፍርድ ቤቶች ሊፈርስ አይገባም በማለት ውሳኔ የሰጡበት በአመልካችና በተጠሪ መካከል በ13/11/2002ዓ.ም. የተደረገው የዕርቅ ወይም የስምምነት ውል

ሲሆን ይህ ውል ቀደም ሲል በአመልካችና የተጠሪ አውራሽ በሆኑት ሚች አቶ ይመር ቸኮል መካከል በ26/10/889.ም. ተደርጎ የነበረውን ውል ለማሻሻል ወይም ለመተካት የተደረገ ውል መሆኑን ምክርቤቱ ተረድቷል።

በምክርቤቱ እይታ እነዚህ ውሎች ማለትም ቀደም ሲል በአመልካችና በአቶ ይመር ቸኮል መካከል በ26/10/889.ም የተደረገውና ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ከአቶ ይመር ቸኮል ብር 270.00 (ሁለት መቶ ሰባ ብር) ተበድራ በልታ የምትከፍለው በማጣቷ ከቦታዋ ቀንሳ የቦታዋን ግማሽ ለባለገንዘቡ አስረክባለች... በሚል ያደረጉት እንዲሁም ይህን ውል ለማሻሻል ወይም ለመተካት በአመልካችና የአሁኑ ተጠሪ አቶ አየልኝ ደርበው መካከል በ13/11/20029.ም. ... ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋና አቶ አየልኝ ደርበው በቤት ቦታ ተጣልተው በዛሬው ቀን በሽማግሌ ሲስማሙ... የመጀመርያው ውላቸው ፈርሶ ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ለ42 ዚንጎ ቆርቆሮ መስሪያ 8x9 ሜትር ቦታ ለአቶ አየልኝ ደርበው አስረክባለች፤... በሚል የተደረገው የዕርቅ ወይም የስምምነት ውል በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መሬትን ለመሸጥና ለመለወጥ የተደረጉና ባለይዘታዋን የሚያፈናቅሉ በመሆናቸው በኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 እንዲሁም ይህን ተክትለው በወጡት የፌዴራሉና የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጆች የተደነገገውን መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች የጋራ ንብረት ነው፤ የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው፤... ተብሎ ዋስትና የሰጠውን ድንጋጌ የሚቃረኑ መሆናቸውን ግልጽ ነው።

ይህ ሆኖ እያለ የስር ፍርድ ቤቶች ይህንን ተገንዝበው ውሉ ከመጀመርያው ጀምሮ ከሕገመንግስቱ ጋር የሚቃረን፣ ሕገ ወጥና ፈራሽ ነው በማለት ውሳኔ መስጠት ሲገባቸው ይህንን በማለፍ ውሉ በመገደድ ሳይሆን በተዋዋዮቹ ፈቃድ የተፈጸመ ስለሆነ ሊፈርስ አይገባውም በማለት የሰጡት ውሳኔ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት በአንቀጽ 40 ንዑስ 9ንቀጽ 3 እና 4 መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች የጋራ ንብረት ነው፤ የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው በማለት የተደነገገውን የሚቃረን መሆኑን ምክርቤቱ አምናባቸዋል።

በመሆኑም በደንቢያ ወረዳ ፍርድቤት ተሰጥቶ በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ለበር ሰሚ ችሎት የጸናው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ መብት የሚጥስ ሆኖ

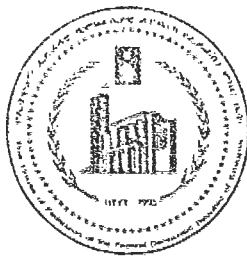
ስለተገኘ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 9/1/ መሰረት ተፈጻሚነት የለውም በማለት ምክርቤቱ በሙሉ ድምጽ ወስኗል።

ትዕዛዝ

1. በደንቢያ ወረዳ ፍርድቤት የተሰጠውና በአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ የመሬት ባለይዘታነት እና የተጠቃሚነት መብት የሚጸረር በመሆኑ ተፈጻሚ እንዳይሆን መወሰኑን አውቆ እንዲያስፈጽም የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ይተላለፍ።

2. የውሳኔው ግልባጭ ለአቤቱታ አቅራቢው አካል ይሰጥ።

*Attention to
Ato Kebede*

ቁጥር 60990/26/5/1/16
No. _____
ቀን 26/10/07
Date _____

ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት

ባህርዳር

ጉዳዩ:- የምክርቤቱን ውሳኔ ስለማሳወቅ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በ4ኛ የፓርላማ ዘመን፣ 5ኛ ዓመት፣ 2ኛ መደበኛ ስብሰባው የወ/ሮ ቀለቤ ተስፋን የትርጉም ጥያቄ አስመልክቶ የክልሉ የሴቶችና ሕጻናት ጉዳይ ቢሮ ባቀረበው የሕገመንግስት ትርጉም አቤቱታ መነሻነት ከሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበውን የውሳኔ ሀሳብ ተመልክቶ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል።

የፌዴሬሽን ምክርቤትን ለማጠናከርና ሥልጣንና ተግባሩን ለመዘርዘር በወጣው አዋጅ ቁጥር 251/1993 ዓ.ም አንቀጽ 11 እና 56 ም/ቤቱ በሕገመንግስት ትርጉም ላይ የሚሰጠው ውሳኔ አጠቃላይ ውጤት እንደሚኖረውና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ወገኖችም ውሳኔውን የማክበርና የመፈጸም ግዴታ እንዳለባቸው ተደንግጓል። በዚህ መሰረት በወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ጉዳይ በየደረጃው በሚገኙ ፍርድቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በምክርቤቱ ታይቶ ሕገመንግስቱን የሚጻረር በመሆኑ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው እና ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበር ሲል ወስኗል።

በመሆኑም በወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ የትርጉም ጥያቄ ላይ ም/ቤቱ የሰጠውን የመጨረሻ ውሳኔ 5 ገጽ የተላከላችሁ ስለሆነ በውሳኔው መሰረት እንዲፈጸም እያሳሱበሁ የም/ቤቱ ጽ/ቤትም የውሳኔውን አፈጻጸም ክትትል እንዲያደርግ አስታውቃለሁ።

ግልባጭ:-

ለሕገመንግስትና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ
ለፌዴሬሽን ም/ቤት ጽ/ቤት

በፌዴሬሽን ምክርቤት

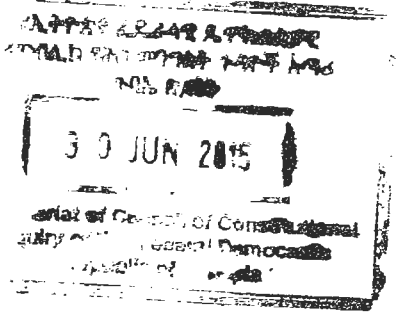
ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ
አዲስ አበባ

ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የሴቶችና ሕጻናት ጉዳይ ቢሮ

ባህርዳር

አሰሪ ጋር
[Signature]
የፌዴሬሽን ምክርቤት ጽ/ቤት

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌ.ዴ.ሪሽን ምክርቤት 4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ

መደበኛ ስብሰባ

ሰኔ 18 ቀን 2007 ዓ.ም

አመልካች፡- ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ

ተጠሪ፡- አቶ አየልኝ ደርበው

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌ.ዴ.ሪሽን ምክርቤት በአመልካች የቀረበውን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መርምሮ የሚከተለውን ሕገመንግስታዊ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

የሕገመንግስት ትርጉም እንዲሰጥበት የቀረበው ጉዳይ መነሻ የሆነው አመልካች ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ከተጠሪ አቶ አየልኝ ደርበው ጋር በ13/11/2002 ዓ.ም. የፈጸምኩት የመሬት መያዣ ውል ተገድጄ የፈጸምኩት ውል ስለሆነ እንዲፈርስልኝ በማለት ለደንቢያ ወረዳ ፍርድ ቤት አቤቱታ አቅርበው የነበረ ሲሆን የወረዳው ፍርድ ቤት አመልካች ውሉን እንድትፈርም ያልተገደደች ስለሆነ ውሉ ሲፈርስ አይገባውም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የሰሜን ጎንደር ዞን ክፍተኛ ፍርድ ቤት የወረዳውን ፍርድቤት ውሳኔ ያፀናው ሲሆን በውሳኔው ላይ በአመልካች የቀረበውን የሰበር አቤቱታም የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም በውሳኔው የሕግ ስሕተት የለበትም በማለት ውድቅ አድርጎ የሰበር የወረዳ ፍርድ ቤቱን ውሳኔ በማጽናት የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡አመልካችም በአማራ ብሔራዊ ክልል መንግስት የሴቶችና ወጣቶች ጉዳይ ቢሮ አማካኝነት የፍርድቤቱ ውሳኔ የሕገመንግስቱን አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 ትን በመጣስ የተሰጠ ስለሆነ የሕገመንግስት ትርጉም እንዲሰጥበት በማለት ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ አመልክተዋል፡፡

የፌዴራሉ የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበለትን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ በመመርመር መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የህዝብና የመንግስት ሀብት እንደሆነ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 ላይ ተደንግጓል፡፡በክልሉ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 133/1998 አንቀጽ 5/1/ እና በፌዴራሉ የገጠር የመሬት አስተዳደርና

አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 456/1997 በመግቢያቸው ይህንኑ በማጠናከር ደንገገዋል። መንግስት የሚያወጣቸው ሕጎችና በየደረጃው ያሉ የመንግስት አካላት የሚወስኗቸው ውሳኔዎች ሕገመንግስታዊ ዋስትና የተሰጣቸውን መብቶች በተሟላ ሁኔታ ለማስፈጸም የሚረዱ መሆን ይኖርባቸዋል።

ለፍርድቤቶቹ ውሳኔ ምክንያት የሆነው ውል በተዘዋዋሪ መንገድ የመሸጥ የመለወጥ ተግባር የተፈጸመ መሆኑን የሚያሳይ በመሆኑ ከመነሻው በሕገመንግስቱና እርሱን ተከትለው በወጡ ሕጎች አርሶ አደሩን ከመፈናቀል በመታደግ በመሬት የመጠቀም መብቱን ተግባራዊ በማድረግ ዋስትና በመስጠት የተቀመጡ ድንጋጌዎችን የሚቃረን ነው። በፌዴራሉ የገጠር የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 456/1997 አንቀጽ 8/4/ እና በክልሉ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 133/1998 አንቀጽ 19/1/ የገጠር ይዞታ መሬትን በዋስትና ማስያዝ የተፈቀደው ባለሀብት ሆኖ የገጠር ይዞታ መሬትን ለማልማት በሊዝ ይዞታ የተከራዩትን እንጂ በግብርና ስራ ተሰማርቶ የሚገኘውን ገበሬ ይዞታውን በዋስትናና በእዳ በመያዣነት እንዲያውል የሚፈቅዱ ሕጎች አለመሆናቸው በፍርድቤቶቹ ውሳኔ ያልተዳሰሰ ነጥብ ነው ካለ በኋላ ተጠሪ የአመልካችን መሬት በመያዣነት፣ አመልካችም ለተጠሪ የይዞታ መሬቷን በመያዣነት መስጠት የማትችል ስለሆነ ፍርድቤቶችም ይህን አይነት ሕገወጥ ውል ሲቀርብላቸው በራሳቸው ተነሳሽነት ውድቅ ማድረግ ሲገባቸው ይህን በማለፍ የሰጡት ውሳኔ የሕገመንግስቱን አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 የሚቃረን በመሆኑ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም የሚያስፈልገው ነው በማለት የውሳኔ ሀሳብ ለምክርቤቱ አቅርቧል።

ከዚህ በመነሳት ጉዳዩን መርምሮ የውሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ የተመራለት የምክርቤቱ የሕገመንግስት እና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ በሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ በቀረበው የውሳኔ ሀሳብ እና በምክርቤቱ ባለሙያዎች አስተያየት ላይ ከተወያየ በኋላ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስፈልገዋል በማለት ምክርቤቱ የመጨረሻ ውሳኔ እንዲሰጥበት የውሳኔ ሀሳብ አቅርቧል።

ምክርቤቱም አቤቱታውን ከቀረበው የውሳኔ ሀሳብ ጋር በማጣመር መርምሯል። እንደመረመረውም የዚህ ክርክር መነሻ አመልካች የሆኑት ፈራሽ እንዲሆን አቤቱታ ያቀረቡበትና በየደረጃው ያሉት ፍርድ ቤቶች ሊፈርስ አይገባም በማለት ውሳኔ የሰጡበት በአመልካችና በተጠሪ መካከል በ13/11/2002 ዓ.ም. የተደረገው የዕርቅ ወይም የስምምነት ውል

ሲሆን ይህ ውል ቀደም ሲል በአመልካችና የተጠሪ አውራሽ በሆኑት ሚች አቶ ይመር ቸኮል መካከል በ26/10/889.ም. ተደርጎ የነበረውን ውል ለማሻሻል ወይም ለመተካት የተደረገ ውል መሆኑን ምክርቤቱ ተረድቷል።

በምክርቤቱ እይታ እነዚህ ውሎች ማለትም ቀደም ሲል በአመልካችና በአቶ ይመር ቸኮል መካከል በ26/10/889.ም የተደረገውና ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ከአቶ ይመር ቸኮል ብር 270.00 (ሁለት መቶ ሰባ ብር) ተበድራ በልታ የምትከፍለው በማጣቷ ከቦታዋ ቀንሳ የቦታዋን ግማሽ ለባለገንዘቡ አስረክባለች... በሚል ያደረጉት እንዲሁም ይህን ውል ለማሻሻል ወይም ለመተካት በአመልካችና የአሁኑ ተጠሪ አቶ አየልኝ ደርበው መካከል በ13/11/20029.ም. ... ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋና አቶ አየልኝ ደርበው በቤት ቦታ ተጣልተው በዛሬው ቀን በሽማግሌ ሲሰማሙ... የመጀመርያው ውሳኔው ፈርሶ ወ/ሮ ቀለቤ ተስፋ ለ42 ዚንጎ ቆርቆሮ መስሪያ 8x9 ሜትር ቦታ ለአቶ አየልኝ ደርበው አስረክባለች፤... በሚል የተደረገው የዕርቅ ወይም የስምምነት ውል በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መሬትን ለመሸጥና ለመለወጥ የተደረጉና ባለይዘታዋን የሚያፈናቅሉ በመሆናቸው በኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 እንዲሁም ይህን ተከትለው በወጡት የፌዴራሉና የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጆች የተደነገገውን መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች የጋራ ንብረት ነው፤ የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው፤... ተብሎ ዋስትና የሰጠውን ድንጋጌ የሚቃረኑ መሆናቸውን ግልጽ ነው።

ይህ ሆኖ እያለ የስር ፍርድ ቤቶች ይህንን ተገንዝበው ውሎ ከመጀመርያው ጀምሮ ከሕገመንግስቱ ጋር የሚቃረን፤ ሕገ ወጥና ፈራሽ ነው በማለት ውሳኔ መስጠት ሲገባቸው ይህንን በማለፍ ውሎ በመገደድ ሳይሆን በተዋዋዮቹ ፈቃድ የተፈጸመ ስለሆነ ሊፈርስ አይገባውም በማለት የሰጡት ውሳኔ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት በአንቀጽ 40 ንዑስ ሳንቀጽ 3 እና 4 መሬት የማይሸጥ የማይለወጥ የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች የጋራ ንብረት ነው፤ የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው በማለት የተደነገገውን የሚቃረን መሆኑን ምክርቤቱ አምናባቸዋል።

በመሆኑም በደንቢያ ወረዳ ፍርድቤት ተሰጥቶ በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የጸናው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ መብት የሚጥስ ሆኖ

ስለተገኘ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 9/1/ መሰረት ተፈጻሚነት የለውም በማለት ምክርቤቱ በሙሉ ድምጽ ወስኗል።

ትዕዛዝ

1. በደንቢያ ወረዳ ፍርድቤት የተሰጠውና በአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ የመሬት ባለይዞታነት እና የተጠቃሚነት መብት የሚጻረር በመሆኑ ተፈጻሚ እንዳይሆን መወሰኑን አውቆ እንዲያስፈጽም የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ይተላለፍ።

2. የውሳኔው ግልባጭ ለአቤቱታ አቅራቢው አካል ይሰጥ።

